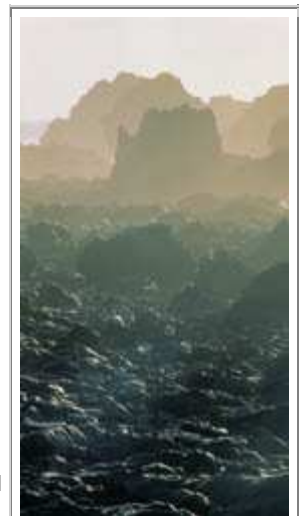

MAOROVÉ - SOUŽITÍ S BÍLOU VĚTŠINOU ZASKŘÍPALO

Do Rotoruy turisté nejedí jen kvůli gejzírům. Více než padesátitisícové městečko je centrem domorodé maorské kultury na Novém Zélandu. I když často jde spíš o odvar kultury, značně zkomercializované a stylizované do forem přitažlivých pro návštěvníky.

Ale vezmeme to pěkně od začátku. První Maorové, kteří dnes tvoří asi 13 procent obyvatelstva, připluli před 12 staletími z východní Polynésie. Ve 13.-14. století došlo k masové migraci Maorů (tzv. "velká migrace"). Překonání vzdálenosti kolem dvou tisíc kilometrů na několika otevřených kánoích byl skvělý výkon, srovnatelný s plavbami Vikingů. Neobydlený ráj zřejmě objevil bájný polynéský mořeplavec Kupe. I když tu neobydlenost nelze brát doslova, každý národ si rád upravuje historii ve svůj prospěch. Dle archeologických výzkumů byl člověk na Novém Zélandu dlouho před příchodem Maorů, už 3000 let před naším letopočtem. Původní primitivní národ si zřejmě výbojní dobyvatelé podrobili.

Maorové by si nejspíš žili ve své zaslíbené zemi v poklidu dodnes, nebýt zvědavého kapitána Abela Tasmana. Holandský mořeplavec přistál na severním pobřeží jižního ostrova před více než 350 lety. Jeho nížiny mu připomněly dalekou vlast, a tak nazval svůj objev Nový Zéland. Na souš však nevstoupil, neboť mu Maorové jakožto nevídanému návštěvníkovi zabili a snědli mnoho členů jeho posádky. Až o dlouhých 127 let později, v roce 1769, poslali z Anglie mořeplavce Jamese Cooka hledat bájnou zemi Terra... a on narazil na Nový Zéland, obeplul oba ostrovy a prohlásil tuto pevninu za součást britské koruny. Vyšlapal cestičku později přichozím misionářům, kteří sice naučili první Maory číst a psát, ale... Dejme slovo francouzskému osvícenci Diderotovi, který misionáře ocejoval slovy: "Přijdou, v jedné ruce kříž a v druhé dýku, aby vás přinutili přijmout jejich názory, nebo aby vám podřízli krk."

Krajina zde připomíná okno do hlubin pekla. Bizarní tvary skal, chuchvalce páry...

Aby se předešlo vzájemným konfliktům, britská vláda sice podepsala s Maory v roce 1840 smlouvu, v níž jim Britové zaručili práva na půdu, rybolov, a stejná občanská práva, jako měli britští přistěhovalci. Prakticky naplňovat však začala smlouvu až současná vláda.

Maorové, donedávna poměrně submisivní hrstka obyvatelstva, dávají v posledních letech o sobě slyšet. Tvrdí, že si pakehas (běloši) jejich zemi nevybíravými metodami přivlastnili. Dožadují se vrácení půdy a pro svoji vlast chtějí původní pojmenování Aotearoa, což maorsky znamená Země dlouhého bílého oblaku. Něčeho již dosáhli - maorština je deset let druhým oficiálním jazykem, v televizi běží maorské zprávy, mají své poslance v parlamentu, získali určitá privilegia jako například lepší podmínky při přijímání ke studiu práv a medicíny nebo při získávání zaměstnání.

To zas vytváří určitou nelibost u části bílých obyvatel. Mnozí jsou skeptičtí k úsilí vlády o zvýšení úrovně vzdělání v maorské populaci. Vzdělání totiž rozhodně nepatří v hodnotovém žebříčku této komunity na přední příčky. I Nový Zéland skýtá obrázky bolesti, které se objevují při soužití odlišných světů, kultur a mentalit. Každopádně Maorové nebyli vražděni bílými přistěhovalci s takovou surovostí jako praobyvatelé nedaleké Tasmánie, či vystřaděni do pustého vnitrozemí jako australští aborigines. Přesto ani zde neunesli vpád bílé civilizace, která jim byla vnucena a rozvrátila jejich dosavadní svět. Pak se pro některé bílé Novozélandany stali obtížnými sousedy. Nedovedou se prý přizpůsobit. Nebo mají pravdu právě oni, původní obyvatelé, kteří to vidí přesně naopak?

DETEKY NOSŮ

Vraťme se ale do Rotoruy. Zde jako by byly všechny problémy a nedorozumění zapomenuty. Podíl obyvatel maorského nebo smíšeného původu je tu velmi vysoký. Nahlédnout do jejich tradičního způsobu života je možné ve dvou původních vesnicích a také v Maori Arts and Craft Institute. Ten připomíná valašský skanzen v Rožnově pod Radhoštěm, s tím rozdílem, že zdejší Maorové mají poněkud jiné zvyky než pečení valašských frgálů. Obvyklou večerní zábavou organizovanou pro turisty je maorský koncert spojený s ochutnávkou hangi. Jedná se o tradiční maorské jídlo, které se připravuje v páře. Když jsou hosté dobře nakrmeni, mohou obdivovat hudební a taneční temperament domorodců. Blondaté Evropanky ječí nadšením, když jsou vtaženy do hry na pódiu, a fotoaparáty nestačí blikat. Atmosféru večera završují vzájemné doteky nosů, maorský pozdrav zvaný hongī, jímž se prý utvrzuje a zabezpečuje přátelství.

Chráněné území Wai-o-tapu Thermal Reserve se nachází v centru severního ostrova a je místem, které potěší nejen geologa, ale i každého člověka se smyslem pro krásu.

Po skončení představení Maorové svléknou tradiční kostýmy, nasednou do rozhrkaných japonských vozů a odjíždějí do svých domovů. Jaký tedy mají tyto show umocněné hollywoodským pojetím vůbec smysl? Jistěže, mohou připomínat jakousi umělou hmotu prsknutou mezi turisty. Ale dobrý džob z toho mají jak pakehas, tak Maorové.

Veškerý výtěžek z folklorních produkcí je prý věnován na zvelebování marai (obřadních obecných domů). "Návrat ke kořenům, to je ta správná cesta, aby si zejména mladí uvědomili svoji identitu. Odchod do velkých měst je pokazil, protože přetrhal rodinné vazby," vysvětluje zájemcům podsaditý padesátník a čestný režisér oslnivé show. Zřejmě ví, o čem mluví, vždyť dle průzkumů více než polovina Maorů již nemluví plyně maorsky, maorská mládež je často bez kvalifikace a bez práce, protože ve škole se naučila pouze protestovat.

V Rotorui stojí dvě původní maorské vesnice. Ohinemut na březích jezera Rotorua už téměř splynula s okolní městskou zástavbou. Zajímavostí je anglikánský kostelík v tudorovském stylu s vnitřní dekorací s maorskými prvky. Prospekty upozorňují na okno jedné kaple s leptaným sklem zobrazujícím Krista jako Maora kráčejícího po jezeře. Vtip této místní interpretace biblického příběhu je v tom, že jezero v průhledu je skutečné. Větší a zkomercializovanější je vesnice Whakarewarewa. Pokud by se vám název zdál příliš dlouhý, podotýkám, že jde o zkratku původního názvu Whakarewarewatanga-o-te-ope-a-Wahio.

Zde funguje řezbářská škola, kde se udržuje řemeslná tradice. V řezbářském umění jsou Maorové skuteční mistři. Jejich bohatě zdobené kánoe, obecné domy, tzv. marai, či šperky svědčí o rozvinuté fantazii, smyslu pro detail a nesmírné trpělivosti.